

УДК 342.95(477)

Є. В. ВАЛЬКОВА,*кандидат юридичних наук,**доцент кафедри правознавства**Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Визначено поняття та особливості форм адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності, здійснено їх класифікацію.

Інтелектуальна власність завжди була і буде необхідним елементом розвитку суспільства і прогресу людства в цілому. Сьогодні актуальним є питання охорони права інтелектуальної власності у зв'язку із збільшенням кількості правопорушень у даній сфері. На ниві розвитку науки адміністративного права та теорії управління відбувається логічне переосмислення практики застосування існуючих форм управлінської діяльності, що викликає зміну пріоритетів у користуванні тією або іншою з них, необхідність впровадження у практику державного управління принципово нових форм управління.

Наукове дослідження форм адміністративно-правового регулювання здійснювалось у працях В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, А. Ю. Васиної, В. В. Галунька, Р. А. Калюжного, В. К. Колпакова, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, А. Ф. Мельника, В. К. Шкарупи тощо. Усі вони висловлюють власну позицію з приводу визначення форм адміністративно-правового регулювання та їх класифікації. Проте форми адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності на сьогодні повністю не вивчені. Саме це обумовлює вибір теми нашого дослідження.

Мета статті полягає у формуванні власної дефініції та визначенні особливостей форм адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності, здійсненні класифікації цих форм.

Зрозуміло, що адміністративно-правове регулювання виражається в певних формах. Саме через форми адміністративно-правового регулювання відбувається реалізація завдань та функцій публічної адміністрації.

Для визначення дефініції форми адміністративно-правового регулювання необхідно звернутися до точок зору розуміння даної правової категорії фахівцями в галузі державного управління.

Так, на думку О. М. Бандурки, під формою адміністративно-правового регулювання необ-

хідно розуміти зовнішній прояв управлінської діяльності, спосіб вираження її змісту в конкретних умовах, тобто ту чи іншу управлінську дію, що має зовнішній вияв [1, с. 185]. Ю. П. Битяк зауважує, що форма адміністративно-правового регулювання – це зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюються органами виконавчої влади для реалізації поставлених перед ними завдань [2, с. 115].

Заслуговує на увагу точка зору Т. О. Коломоєць, яка вказує, що форма адміністративно-правового регулювання – це волевиявлення виконавчо-розпорядчого органу, посадової особи, здійснене в рамках режиму законності та компетенції для досягнення адміністративно-правової мети – вираження в зовнішньому вигляді конкретних дій суб'єктів публічного адміністрування, які здійснюються в процесі їхньої діяльності й спрямовані на реалізацію адміністративних функцій [3, с. 54].

У свою чергу В. К. Колпаков під формою адміністративно-правового регулювання пропонує розуміти зовнішньо виражену дію, волевиявлення суб'єкта управління, здійснене в рамках законності та його компетенції для досягнення управлінської мети [4, с. 199].

Аналіз праць провідних учених-адміністративістів свідчить про те, що суттєвих розбіжностей між ними з приводу поняття форми адміністративно-правового регулювання не виявлено. На підставі викладеного під формою адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності ми пропонуємо розуміти зовнішнє вираження змісту адміністративної діяльності публічної адміністрації у межах наданої їй компетенції, що здійснюється з метою охорони права інтелектуальної власності, суто у рамках чинного законодавства. На нашу думку, саме таке визначення найбільш повно розкриває сутність форми адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності.

Що стосується класифікації форм адміністративно-правового регулювання, то з даного приводу на сьогодні не існує єдиної точки зору. Так, Ю. П. Битяк поділяє форми на такі види: видання нормативних актів управління; видання індивідуальних (ненормативних, адміністративних) актів управління; проведення організаційних заходів; здійснення матеріально-технічних операцій [5, с. 135]. Водночас В. К. Колпаков пропонує наступні форми адміністративно-правового регулювання: встановлення норм права (видання нормативних актів управління, адміністративна правотворчість); застосування норм права (видання ненормативних актів управління, індивідуальних актів управління, актів застосування норм права, адміністративне розпорядництво); укладання адміністративних договорів, здійснення реєстраційних та інших юридично значущих дій; провадження організаційних дій; виконання матеріально-технічних операцій [6, с. 212–213].

Цілком логічно, що різноманітність форм державного управління, помітні відмінності в характері, юридичній силі, ролі в управлінському процесі, а також різниця між точками зору, роблять актуальною проблему їх класифікації.

Аналіз указаних видів дозволяє зробити висновки, що переважна більшість учених поділяють форми адміністративно-правового регулювання залежно від їх правової регламентації на правові та неправові [7, с. 161–165; 8, с. 167; 9, с. 16–17; 10; 11]. Тому ми повністю поділяємо точку зору Д. М. Бахраха, який наголошує на тому, що всі адміністративісти спочатку розрізняють правові та неправові форми адміністративної діяльності, а вже потім виділяють різновиди першої та другої груп [12, с. 151].

Як було визначено вище, адміністративна діяльність публічної адміністрації щодо охорони права інтелектуальної власності здійснюється в певних формах, кожна з яких обумовлена специфічними завданнями та функціями управління і має особливий зміст. Очевидно, що будь-яка діяльність з управління характеризується власним змістом, тобто конкретними зв'язками, принципами, процесами, учасниками й елементами; всякий зміст управління має конкретні форми свого зовнішнього вираження.

Правова форма управління, як правило, характеризується такими ознаками: встановлюється в нормативному акті; має державно-владну природу; має підзаконний та управлінський характер дій і підзаконний характер повноважень органів управління та їх посадових

осіб; головний її зміст – виконавчо-розпорядча діяльність.

З урахуванням вищевикладеного пропонуємо до правових форм адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності віднести:

1) видання нормативно-правових актів: наприклад, видання нормативних правових актів у сфері організації діяльності Державної служби інтелектуальної власності (Указ Президента України «Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України» від 8 квітня 2011 р. № 436/2011);

2) видання ненормативних та індивідуальних правових актів: наприклад, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про призначення представника Уряду України в Спільній робочій Комісії держав – учасниць Угоди про співробітництво по припиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності» від 27 червня 2003 р. № 383-3;

3) укладання адміністративних договорів: наприклад, у Румунії Бюро реєстрації авторських прав уклало адміністративний договір про співпрацю з Генеральною інспекцією поліції та Генеральною інспекцією прикордонної поліції з метою забезпечення нормативно закріпленої взаємодії щодо охорони права інтелектуальної власності;

4) укладання та ратифікація міжнародних договорів: наприклад, ратифікація 7 вересня 2005 р. Верховною Радою України Конвенції про кіберзлочинність;

5) вчинення інших юридично значущих дій на основі закону або на основі виданого підзаконного нормативно-правового акта управління: наприклад, патентування об'єктів права інтелектуальної власності, що, на нашу думку, є провідною формою адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності. Як слушно відзначають з даного приводу В. Д. Базилевич та В. В. Ільїн, у сучасних умовах патентна система є найважливішим механізмом охорони інтелектуальної власності [13, с. 536]. Таку охорону здійснює патентне відомство, яке забезпечує формування та проведення єдиної державної політики в досліджуваній сфері [14, с. 294].

Підкреслюючи важливість патентної системи, наголосимо, що на сьогодні в Україні функції патентного відомства виконує Державна служба інтелектуальної власності, основним завданням якої є загальне державне управління у сфері охорони інтелектуальної власності.

До повноважень Державної служби інтелектуальної власності відносять:

- приймання заявок, проведення їх експертизи, прийняття рішення щодо них;
- видачу патентів на винаходи і корисні моделі, забезпечення їх державної реєстрації;
- забезпечення опублікування офіційних відомостей про винаходи і корисні моделі;
- прийняття в установленому порядку нормативно-правових актів;
- організацію інформаційної та видавничої діяльності тощо.

Слід також зауважити, що патентування як провідна форма адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності характеризується наступними рисами:

1) адміністративно-правова охорона промислової інтелектуальної власності забезпечується шляхом її реєстрації та видачі Державною службою інтелектуальної власності (далі – ДСІВ) охоронних документів (патентів), що відповідає стандартам світової глобальної системи охорони промислової власності;

2) суб'єкт права інтелектуальної власності подає у встановленому порядку заявку на видачу патенту до ДСІВ, яку мають зареєструвати в день її надходження;

3) ДСІВ приймає рішення щодо видачі патенту або відмови у видачі патенту на основі висновку патентної експертизи Державного підприємства «Український інститут промислової власності» (підприємства з делегованими державними владними повноваженнями) [15].

Також під час дослідження форм адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності варто зупинитись на тому, що якщо форма управлінських дій не визначена в нормативному порядку, тобто не має правового змісту і не тягне за собою правових наслідків, то вона належить до неправових (організаційних) форм управління. При цьому використання неправових форм управління неодмінно має ґрунтуватися на принципі законності.

Відповідно до загальноприйнятої точки зору вчених до неправових форм адміністративно-правового регулювання прийнято відносити здійснення організаційних дій та виконання матеріально-технічних операцій.

До організаційних дій у сфері охорони права інтелектуальної власності належать проведення Державною службою інтелектуальної влас-

ності конференцій, семінарів та конкурсів, видання методичної літератури з питань охорони права інтелектуальної власності, здійснення особистого прийому громадян у службі, розроблення рекомендацій для суб'єктів права інтелектуальної власності, інформування населення про роботу служби та зміни в законодавстві стосовно права інтелектуальної власності.

Щодо матеріально-технічних дій органів державної влади, які мають компетенцію та повноваження щодо охорони права інтелектуальної власності, то до них пропонуємо відносити: діловодство, тобто листування, друкування, розмноження певних документів; організаційно-аналітичну роботу щодо планування та звітності управлінської діяльності у сфері відносин охорони права інтелектуальної власності, складання певних довідок, збирання та оброблення інформації, організаційне забезпечення розвитку та зміцнення матеріально-технічної бази Державної служби інтелектуальної власності.

Таким чином, проаналізувавши положення щодо природи і змісту форм адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності, як **висновок** слід зазначити таке:

1) форма адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності – це зовнішнє вираження змісту адміністративної діяльності публічної адміністрації у межах наданої їй компетенції, що здійснюється з метою охорони права інтелектуальної власності суто в рамках чинного законодавства;

2) система форм адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності складається з: правових форм, до яких належать видання нормативно-правових актів, видання ненормативних індивідуальних правових актів, укладання адміністративних договорів, укладення та ратифікації міжнародних договорів та вчинення інших юридично значущих дій, наприклад патентування об'єктів права інтелектуальної власності та неправових форм, до яких належить здійснення організаційних дій та виконання матеріально-технічних операцій;

3) провідною формою адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності є патентування об'єктів права інтелектуальної власності, яке забезпечується шляхом їх реєстрації та видачі Державною службою інтелектуальної власності охоронного документа – патенту.

Список використаної літератури

1. Адміністративне право України : підручник / [Бандурка О. М., Бугайчук К. Л., Гуменюк А. А. та ін.] ; за ред. О. М. Бандурки. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 480 с.

2. Адміністративне право України : підручник / [Битяк Ю. П., Богуцький В. В. та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. – Х. : Право, 2001. – 528 с.
3. Адміністративне право України : навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Коломоєць, Г. Ю. Гулевської. – К. : Істина, 2007. – 216 с.
4. Колпаков В. К. Адміністративне право України : [підручник] / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
5. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – Х. : Право, 2010. – 624 с.
6. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.
7. Коренев А. П. Административное право России : учебник : в 3 ч. Ч. 1 / А. П. Коренев. – М. : МЮИ МВД России ; Цит, 1999. – 1999. – 280 с.
8. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Стеценко. – К. : Атіка, 2008. – 624 с.
9. Забарний Г. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / Г. Г. Забарний, Р. А. Калюжний, В. К. Шкарлупа. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2003. – 212 с.
10. Апелляція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apelyacia.org.ua/content/3-formi-derzhavnogo-pravlinnya>.
11. Опорний конспект з курсу «Адміністративне право України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vse-znaniya.com/pravo-shpargalki-administrativnoe/pravovi-nepravovi-formi-derzhavnogo.html>.
12. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник для ВУЗов / Д. Н. Бахрах. – М. : Зерцало-М, 2003. – 608 с.
13. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підручник / Віктор Дмитрович Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 432 с.
14. Полуяктова О. В. Інтелектуальний капітал в економіці України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Полуяктова Ольга Володимирівна. – Л., 2008. – 28 с.
15. Про створення державного підприємства «Український Інститут промислової власності» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 7 черв. 2000 р. № 175. – Режим доступу: http://www.ukrpatent.org.ua/nakaz_monu.html.

Надійшла до редколегії 20.10.2012

ВАЛЬКОВА Е. В. ФОРМИ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ПРАВА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Определены понятие и особенности форм административно-правового регулирования в сфере охраны права интеллектуальной собственности, осуществлена их классификация.

VALKOVA Y. THE FORMS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION IN THE SPHERE OF PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHT

The concept and features of the forms of administrative and legal regulation in the sphere of protection of intellectual property right is defined, their classification is carried out.

УДК 347.791.3

С. В. ВАСИЛЬЄВ,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Національного фармацевтичного університету*

**ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ
ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРАЦІВНИКА**

З'ясовано сутність правових обмежень, пов'язаних зі здійсненням професійної діяльності фармацевтичними працівниками. Досліджено окремі норми законодавства України про охорону здоров'я, трудового та адміністративного законодавства.

Належне правове регулювання статусу фармацевтичного працівника є запорукою ефективної діяльності фармацевтичної організації, адже саме від персоналу залежить виконання

завдань та досягнення цілей фармацевтичного підприємства.

Правовий статус громадянина та найманого працівника знайшов своє висвітлення у працях